

ПАРАМЕТРИ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ СЕРЕД ОСІБ ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Т. С. Тишковець

Херсонський державний університет, tanatiskovec37@gmail.com

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент І. Р. Крупник

Актуальність проблематики. У період підліткового та юнацького віку відбуваються значні зміни у психічному та емоційному розвитку особистості. Підлітки та молодь постійно зіштовхуються з різноманітними життєвими ситуаціями та соціокультурними впливами, які можуть викликати почуття провини. Розуміння параметрів зазначених переживань дозволить не лише краще зрозуміти психологічну динаміку підліткового та юнацького віку, але й сприятиме розробці ефективних психологічних стратегій підтримки та допомоги молоді у подоланні цих почуттів.

Дослідження параметрів переживання почуття провини можуть бути практично застосовані у сферах освіти, психологічної консультації та соціальної підтримки молоді, що може включати розробку програм психологічної підтримки для підлітків та молоді, які мають почуття провини, а також вдосконалення методів психологічної терапії для подолання таких переживань. Зокрема, вивчення почуття провини, саме характеристики типів переживання почуття провини займалися І. В. Ананова, В. О. Васютинський та О. С. Іванченко. Визначення підходів до розуміння почуття провини у контексті психологічної науки відображено у працях Д. О. Селезньова та О. В. Царькової.

Метою даної статті є висвітлення дослідження параметрів переживання почуття провини серед осіб підліткового та юнацького віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні І. В. Ананової зазначається, що почуття провини – це емоційний стан, який виникає у людини внаслідок усвідомлення своєї відповідальності за якусь негативну подію або дію, яка може бути спричиненою власною поведінкою, рішеннями чи

бездіяльністю, що супроводжується внутрішнім відчуттям невпевненості, обтяженості чи сорому перед собою або іншими особами [1].

Почуття провини може бути спричинене різними факторами, такими як порушення особистих моральних чи етичних стандартів, заподіяння шкоди іншим людям або невиконання обов'язків. Відчуття провини може мати різний ступінь інтенсивності, від легкого відчуття розгубленості до глибокого відчуття вини і сорому [2; 4].

Соціально-психологічні особливості підліткового та юнацького віку представляють собою складну мозаїку факторів, які визначають формування особистості та її взаємодію зі світом. У цьому періоді людина активно розвиває свою ідентичність та самосвідомість, шукає своє місце в суспільстві та намагається зрозуміти власні цінності й переконання [5].

Підлітки й молодь намагаються встановити глибокі соціальні відносини з однолітками та іншими членами суспільства, формуючи навички співпраці та вирішення конфліктів. Важливим елементом цього процесу є емоційний розвиток, який супроводжується інтенсивними переживаннями, стресом та пошуком власного місця у світі. Також у цьому віці спостерігається певна схильність до ризикованої поведінки, що може бути пов'язано з бажанням експериментувати та встановленням власної ідентичності [3].

Для емпіричного дослідження параметрів переживання почуття провини серед осіб підліткового та юнацького віку нами було обрано у якості психодіагностичного інструментарію методику «Вимірювання почуття провини та сорому» (Test of Self-Conscious Affect (TOSCA), Дж. П. Тангней). Отримані результати представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Вимірювання почуття провини та сорому

Почуття	Високий рівень	Низький рівень
Підлітковий вік		
Почуття провини	83%	17%
Почуття сорому	54%	46%
Юнацький вік		
Почуття провини	39%	71%
Почуття сорому	45%	55%

На основі проведеного дослідження встановлено, що емоційні реакції та поведінкові тенденції суттєво впливають на соціальну взаємодію та внутрішній стан особистості. Високий рівень почуття провини, відмічений у 39% опитуваних, сприяє розвитку самосвідомості та емпатії, але може також призводити до підвищеної тривожності та самокритичності. У той же час, 71% підлітків з низьким рівнем почуття провини виявляють високу самовпевненість та незалежність, що свідчить про стійкість до стресу, але також може вказувати на можливі труднощі у встановленні глибоких міжособистісних зв'язків через недостатню емпатію та відповідальність.

Щодо почуття сорому, 46% підлітків з низьким рівнем схильні до високої самовпевненості та оптимізму, що сприяє адаптації до нових умов, але може призводити до ігнорування соціальних норм. У той же час, 54% осіб з високим рівнем почуття сорому можуть відчувати обмеження у саморозвитку та соціалізації через страх бути неприйнятими.

Подальші дослідження висвітленої у статті тематики можуть надати нові уявлення про вплив соціальних, культурних та психологічних факторів на формування почуття провини у особистості. Дослідження можуть охоплювати аналіз впливу сімейного та шкільного середовищ, впливу різноманітних культурних контекстів на розвиток почуття провини у підлітків та молоді.

Література:

1. Ананова І. В. Диференційна характеристика типів переживання почуття провини. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки.* 2022. Вип. 2(1). С. 13.
2. Ананова І. В. Типологія переживання почуття провини. *Проблеми сучасної психології.* 2022. Вип. 37. С. 18.
3. Березовська Л. І. Робота з почуттям провини у психоаналітичному консультуванні. *Вісник Національного університету оборони України.* 2021. Вип. 5. С. 12.
4. Крупник І.Р. Напрями роботи психолога під час окупації. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі». Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка, 2023. С.102-104
5. Литвиненко О. О. Корекція почуття провини у молодших підлітків засобами психологічного тренінгу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки.* 2022. Вип. 6. С. 94.